

Ե. ԶԱՏԿԻ ՊԱՏԳԱՄ՝

Կը խօսիմք Երուսաղէմէն, Ս. Յարութեան Տաճարէն, Քրիստոսի սրբազնաստուրք գերեզմանի սեմէն: Զատիկ է, *soli*՝ Քրիստոսի մեծապայծառ Յարութեան: Իւ սա պահուն մեզի համար սրբազան պարտականութիւն կը համարենք ողջունել մեր սիրեցեալ համայն ժողովուրդն Հայոց որ ի Հայրենիա եւ ի ափիւռս աշխարհի, յամուն Երուսաղէմի Ս. Աթոռի սիրեցեալ Դահալալ Ամեն, Տ. եղիւք Ս. Պատրիարքին, Ս. Յակոբեանց զինուորեալ Միաբանութեան եւ Սաղիմահայ համայնքին:

Այստեղ, Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին առջեւ, Ս. Զատիկի շնորհաբեր այս առաւօտուն, բոլորս ի միասին կ'աւօթենք մեր սիրեցեալ համայն Հայ ժողովուրդին, մեր քանկագին ու սիրեցեալ Հայրենիքին, համայն հայութեան հոգեւոր կեդրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին եւ մեր ազգին շատ սիրեցեալ Վեհափառ Հայրապետ Տ. Տ. Վազգէն Սրբազնապետն Կաթողիկոսի բարօրութեան, երջանկութեան եւ աւուշառութեան համար:

(*) *Պատշաճ Նկատիցինք, փոխան Խմբագրականի, տեղ տալ այն քաղաքին՝ զոր խօսեցաւ Ս. Աթոռոյ Պատր. Փոխանորդ Գեղշ. Տ. Կիրոյի եպս. Գարիկեան Ս. Զատիկի առաւօտուն. Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր: Քարոզը ծայնասփռուեցաւ Իսրայէլեան ռաթիօկայանէն:*

ԽՄԲ.

վրայ, մնանք հաւատարիմ այդ առաքելութեան, անմար տենչովը՝ միշտ պէսի աղբիւրը լոյսի, միշտ դէպի բարձունքները անմահութեան:

Եւ որովհետեւ Քրիստոսի Յարութեան աւետիսը նաեւ խաղաղութեան ու արդարութեան յաղթանակն է խորհրդացում, աղօթքին ջերմապէս, որ յարուցեալ Փրկիչը բոլորիս լուսաւորի ու զօրացնի իւր շնորհներով, որպէսզի եւրբի վրայ մեր կեանքի համբին լինենք խաղաղաբար «լուսոյ որդիներ», պատշաճ կանկու աշխարհը՝ կործանաբար փորձութիւններէից եւ ցեղասպան պատերազմներէից:

Քրիստոս խաչուեց մարդկանց մոլորելի համար եւ յարութիւն առաւ նրանց փրկութեան համար, որով եւ կոչուեց «իւստի խաղաղութեան» եւ «արեգակ արդարութեան»:

Մարդկային աշխարհի երկնակամարի վրայ բոլ միշտ ազատ ու անխափան շողայ արդարութեան արեգակը խաղաղութեան:

Սիրելիներ մեր, յուսացեալ սրտերով ցնծացէ՛ք եւ ուրախ եղէ՛ք, զի «յարեաւ Քրիստոս» ի մեռելոց եւ մեզ գլխանս պարգեւեաց:

Շնորհք, աէր եւ խաղաղութիւն յարուցեալ Փրկիչն մեր Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ այժմ եւ միշտ. Ամեն:

3 Ապրիլ 1983.

Թագ Յարուցեալ Փրկիչը. Իր Յարութեան առաւօտի աստուածային եւ կենսաբեր շնորհներով զեղու ամէնքս, եւ մեզ բոլորս ընծայէ որպէս Իր երկնաւոր փառքին ու կամփին իրազործիչները. Ամէն:

«Զի խնդրէ՛ք զկենդանին ընդ մեռեալս, չէ ասս՝ քանզի յարեալ»:

Այսպէս պատգամեց Տիրոջ հրեւակը ասկէ 1950 տարիներ առաջ, մարդկային պատմութեան մէջ երջանիկ օր մը, այս սրբապնասուրբ դրան սեմէն: Այսպէս պատգամեց խումբ մը բարեպաշտ, հաւատացեալ իւղաբեր կիներուն, որոնք եկած էին յարութեան վաղ սրբալոյսին, իրենց յարգանքի վերջին տուրք ընծայելու խաչայարջաւ մեծ Վարդապետին, օծելու, խնկելու Անոր այլեւ անկենդանացած մարմինը:

Կու գային անոնք բեկուած, իորտակուած հոգիներով: Զկար այլեւս եւ ռամեծաւ սուրբ Վարդապետը, որուն կենսասու խօսքն ու հովանին վայելէր էին տարիներ շարունակ, եւ որուն աստուածահաւ սիրոյն մէջ հալել էին հոգեկան ու մարմնաւոր ախտերը, ցաւն ու տառապանքը մարդերէն բոլոր դժբախտներուն: Որուն չհնաղ ու աստուածային անձնաւորութեան հմայքին մէջ տարիներ շարունակ օրօրուէր էին անոնք երկնաւոր ու երկրաւոր քաղաւորութեան մը շնորհ վառքին տեսիլովը:

Աւ կը խորհրդածէին անոնք, այնպէս ինչպէս խորհրդածէր էին բոլոր մտածողները նախաբխտնէական դարերուն. — Ուրա՛ն սեւ է ու դժբախտ՝ նախազգիրը մարդուն, ափ մը մոխիր էր միայն մնալու այնքան շնորհ մարդ էակէն, ի՞նչ անփառունակ վախճան, ի՞նչ անիշտալ ու անաւոր երազ մըն է մարդկային կեանքը, որքա՛ն անբուարարուած ու քուտառ է մարդը, ինչպէ՛ք բարոյապէս եւ հոգեպէս, վասնզի մահն է կեանքին եղբակացութիւնը, հոգեւոր ու ձիգիք մահը:

Աւ յատմութեան մէջ պայծառ օր մը, երջանիկ շրջադարձ մը պիտի կատարուէ մարդկային այս յուսաբեկ մտածողութեան մէջ, որովհետեւ Քրիստոսի ամենազօր յարութեան անեսաբեր առաւօտուն, ճիշդ այս խոնարհ դրան սեմին, Տիրոջ հրեւակը պիտի քաղէր իւղաբեր կիներուն, ի դիմաց բոլոր ժամանակներու մարդկութեան. «Ինչո՞ւ կը փնտրէ կենդանի մարդը մեռել, ուրիշ մէջ, հոս չէ՞ այլ յարութիւն առաւ»: Որովհետեւ մահը չէ — ինչպէս դուք կը կարծէիք — մարդկային կեանքի եղբակացութիւնը, միթէ չէ՞՞ գիտէր որ մարդը աստուածոյի օրինաց կարգով ստեղծուած մըն է յաւիտեան կյանքեան:

Մարդը սահմանուած է անմահութեան, որովհետեւ ան ձեռակերտն է ու կենդանի շունչը Բանին Աստուծոյ: Ան կը կրէ կնիք ու նմանութիւն աստուածային, ու այդու իսկ առանձնաշնորհեալ մըն է եւ որդեգիրը Աստուծոյ: Ու այն ինչ որ աստուածային է՝ չի մահանաւ, չի կորսուիր, չի նուանուիր նիւթէն, սահմանուած մը չէ նիւթէն տիրապետելու եւ փնջանալու:

Իսկայն, սիրելի հաւատացեալներ, աստուածային շունչի ու կնիքի, կատարելութեան, աստուածանմանութեան այդ մեծ շնորհն ու ձգտումը սքանչելի քանդակներ են, Աստուծոյ մարդուն շնորհուած, որոնք պիտի շահագործ-

ուին իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին, էն առաջ ի՛ր իսկ անհասական կեանքին մէջ: Եւ եթէ այդ շնորհները մեր անհասական եւ հոգեկան կեանքին մէջ մեզ չեն առաջնորդեր դէպի իսկական կասաւորութիւն, դէպի իսկական աստուածամանութիւն, դէպի իրական որդեգրութիւնը Հօր Աստուծոյ, այն ասեմ մենք պիտի ըլլանք ծառաներ մեղիւն ու սասանային, սահմանուածներ ոչ միայն Քիզիլ՝ այլեւ հոգևոր մահուան:

Ու աւելին՝ մարդը, որպէս գերագոյն բարիին իրագործիչը, որպէս որդեգիր Աստուծոյ, զինուորագրեալ մըն է երկնքի քաղաւորութեան եւ սահմանուած մը կռուելու իր անձէն դուրս նաեւ այն բոլոր ընկերային չարիքներուն դէմ, որոնք կ'ապականեն Աստուծոյ երկրաւոր քաղաւորութիւնը:

Քրիստոս ծնաւ յաւիտեաններու սկիզբը ու ոչ միայն մեղքէն ցեխոսած եւ անբարոյակամացած ու անիշտալ գոյութեան մը վերածուած մարդուն բերաւ այս գերագոյն նեմատրութիւնը, այլեւ ասոր համար իբրեւ գերազանց օրինակ բերաւ մեզի Ինգլիսին իսկ իր երկրաւոր կեանքով, եւ եղաւ մարդերէն ամենէն գերազանցը, սուրբն ու կասաւորալը, գերմարդ մը՝ աղբիւր անվերջ բարութեանց, որով արեւցան կեանքի բոլոր դժբախտացածները, հոգեւոր ու մարմնաւոր բոլոր տեսակի ախտացեալները: Տեսան, քաղցին, բուժուեցան կոյրն ու անդամալոյծը, կաղն ու բորոտը: Կենդանացան միմյնեւ իսկ մահուան փոխով զգեստուած անյոյս մեռեալները, արդարութեան ու սրբութեան լոյսին բացուեցան ամենէն թուառ մեղապարսները:

Քրիստոս, անդրանիկն ու գերազանցը Աստուծոյ բոլոր սրդիներուն, եղաւ նաեւ գերազանց զինուորագրեալը երկնաւոր քաղաւորութեան: Ու ոչ միայն իրագործեց զԱստուած իր իսկ անձէն՝ ալլա ընկերային կեանքէն ներս: Կռուեցաւ օրուան ընկերային չարիքի բոլոր ոյժերուն դէմ, բարիին դէմ դաւաճակցած բոլոր մեղաւորներուն ու սովորիւսներուն դէմ, որոնք վաղուց խեղդած էին իրենց հոգիին մէջ խղճին ձայնը եւ իրենց մայրներուն գերին դարձուցած իրաւունքն ու արդարութիւնը:

Մեծ իշխաններ մեծ ճիգ, յոգնութիւն, երբեմն մահուան գիւղով զոհողութիւններ կը պահանջեն, ու բոլոր անոնք՝ որոնք կանչուած են իրագործելու փառքն Աստուծոյ, պէտք է յանձն առնեն նախ Խաչը:

Այդ տեսակէտէն դարձեալ գերազանց օրինակը հանդիսացաւ մեր Տէրը, որ այնքան խոր ու աստուածային սիրով տուաւ իր անձը խաչի մահուան, վկայելու համար վասն արդարութեան եւ վասն Աստուծոյ:

Ու սիրելի հաւատացեալներ, ուր որ յանուն իշխանի, յանուն նմատրութեան ու սրբութեան զոհը կ'այ, ուր կ'այ յանուն բարիին պայքարն ու գիտակից նահապետութիւնը, հոն կ'այ յաղթութիւն: Հոն ուր Խաչը կ'այ, յանուն արդարութեան, հոն կ'այ յաղթանակը Յարութեան:

Քրիստոսի իսպառնութեան խորհուրդին ծաղկումն է Քրիստոսի Յարութիւնը: Աստուածային կրական ու յաւիտեանական պատգամն է որ կ'ըսէ թէ հաւատքի եւ նուիրումի մարդը մահէն չընկնուիր: Աստուածային արժանիքն ու արժէքը, նեմատրութիւնն ու բարին չեն գերեզմանուիր: Ան ընդհակառակը

պիտի ծաղկի հոյնիսկ մահուան անյոյս գերեզմաններու կնիւած կափա-
րիչներէն՝ յարութեան մեծաւանկ փառովը:

Մրտառուչ է Յարութեան առաւօսը իր յաւիտենական պատգամովը,
որ մեզ այցելող մահուան ումէնօրեայ գաղափարէն անդին՝ կը բերէ յաւի-
տենական կեանքին, անմահութեան գաղափարն ու գրաւականը:

Մրազրաւ է Յարութեան առաւօսը, որովհետեւ անով՝ հոգեպէս ցե-
խոսած, ինկած մարդը կու գայ այն գերազանց գիտակցութեան, թէ ինքը
դուտապարտուած մը չէ ափ մը մոխիր դառնալու, այլ իբրեւ ձեռակերս ու
որդեգիր Արտուծոյ՝ սահմանուած մը յստիտենականութեան, պայմանաւ որ
ըլլայ Տէրը աստուածասահման իր կոչումին, հաւասարիմ պայքարողը ընդ-
դէմ մեղինն եւ չարիքի բոլոր ոյծերուն, աստուծային թագաւորութեան զին-
ուորագրեալի ամբողջական գիտակցութեամբ, գերազանց հիգով ու զոհողու-
թեամբ ու, եթէ անհրաժեշտ է, նոյնիսկ Տէրունական խաչի մարմնաւոր՝
բայց հրաշալի մահուամբ:

Ահա մրտառուչ ու համամարդկային պատգամը Յարութեան հրեշտակին
ու Յարութեան առաւօսին, պատգամ՝ զոր փառն դարերէ ի վեր կը հնչեցնէ
Քրիստոնէական Սուրբ Եկեղեցին, իբրեւ գերագոյն պատգամախօսը մարդուն
յաւիտենականութեան, եւ հետեւաբար համայն քրիստոնէական աշխարհի ոգե-
կանութեան:

Այսպէս է որ Քրիստոսի Յարութեան խորհուրդը զարեւու երկայնքին
եղաւ բարունակական հրաւիր մը ազգերու եւ անհասներու կեանքէն ներս,
կենսաբեր արմատ՝ յաւիտենական ու յաղթական գեացի մը:

Ու բոլոր անոնք՝ որոնք հիացիկ դիմաւորովներ եղան այդ պատգամին
ու ցնծազին գոչեցին “Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի”, ըլլան անոնք ան-
հասներ թէ ազգեր, անօրինակ ծաղկումով ծաղկեցան: Այս հրաշալի իրողու-
թեան լկաներն են յիշ Քրիստոսի ծաղկող քրիստոնէական սփանչելի բաղաւա-
կրթութիւնները:

Այս իրողութեան գերագոյն փաստը եղան արպարեւ մեր ազգն ու Ե-
կեղեցին, որովհետեւ քրիստոնէութեան վաղ արշալոյսին, Յարուցեալ Քրիստոսը
հրաշալի զիւեր մը իջաւ նաեւ Հայաստան աշխարհ, այցելեց մեր ալ ժողո-
ւաւորին, բաղխեց հեթանոսական խմորումներով կարծրացած սիրտը մեր ժո-
ղովուրդին, ուր յուրքի բեղմնաւորումով մը այնուհետեւ ձեւ ու կերպարանք
առաւ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, իբրեւ «շէմարանը անսպառելի շնոր-
հաց աստուծայեոց, իբրեւ ծնող եւ դաստիարակ համայն ազգին Հայոց»:

Լոյսի սիրահար մեր ժողովուրդը ցնծութեամբ դիմաւորեց Յարուցեալ
Քրիստոսը ու ցնծազինս գոչեց.

«Փա՛ռք հրաշափառ Յարութեան փ, Տէր»:

Եւ որովհետեւ լոյսէն կը ծնի լոյսը, մեր եկեղեցի այնուհետեւ պայծա-
ռացած Յարութեան հաւատովն ու լոյսովը, եղաւ լոյսի եւ բաղաւաղրթու-
թեան օրրան: Ու քրիստոնէութեան լոյսին մէջ բեղմնաւորուած հայ հանճարը
ծաղկեցաւ անօրինակ ծաղկումով, տուաւ իր մեծ արժէքները, տուաւ հոյակապ
մարդերը մեր պատմութեան, իբրեւ աստուածընթիւ հայրապետներ եւ ոգեւունչ

վարդապետներ, իբրեւ մեր ազգային ու հոգեւոր ոգեկանութեան զինուորագրեալները, հերոսները, քաղաւորներն ու առաքեալները, որոնք ծաղկած Ս. Հոգիին շնորհներով՝ ստեղծագործեցին ցեղային բոլոր մեր արժէքները, իբրեւ սակեղիմիկ լեզու եւ մեակոյթ, իբրեւ արուեստ, իբրեւ հոգ ու հայրենիք, իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց, իբրեւ զիր ու գրականութիւն, իբրեւ ցեղային հզօր ինքնագիտակցութիւն եւ վերջապէս գոյութիւն առաքինական սիրագործութիւններու ու համագումարը այն բոլոր արժէքներուն՝ որոնցմով մեր ժողովուրդը յաւերժացաւ դարերու երկայնքին, հակառակ մեզի պատահարուած դարերու զոլումին ու տալանաւորին: Աւ այսօր անգամ մը հոս մենք կանք ու կը մնանք իբրեւ գերբնիշխ ժողովուրդ Հայոց, իբրեւ ծաղկեալ հայրենիք Հայոց, իբրեւ մեակոյթ, իբրեւ եկեղեցի Հայաստանեայց, հրաշալիօրէն վերածաղկած, վերստին յարութիւն առած մեր Գոգոթալէն, մեր տներներէն:

Այս ցնծագին պատկերներուն հետ սակայն չենք կրնար անհետել ինքուր պատկերները սփիւռահայ տարածքում, ցրուած ու տարագրուած մեր կեանքին, ուր օտար եւ հզօր մեակոյթներուն գերեվարուած մեր ժողովուրդի զաւակներուն որոշ մէկ մասը կը պատահարուի մոռնալու հայրենիք ու եկեղեցի, լեզու եւ մեակոյթ, ու վերջապէս գոյութիւն մեր սրբազան հայրենիք հրիսակուած ձեր ցեղային այն բոլոր սրբութիւններուն, որոնցմով մենք կանք ու կը մնանք յաւերժացած դաշտու երկայնքին:

Զատիկը, Քրիստոսի Յարութեան տօնը, կոչ է նաեւ մեր ժողովուրդի բոլոր խորքացած զաւակներուն վերադարձին դէպի Հայոց. եկեղեցիով շահուած մեր արժէքներուն: Զատիկը սրբազան կոչ մըն է մեզ, սիրելու եւ ամուր կերպով փառելու Հայաստանեայց սրբազնասուրբ մեր եկեղեցիին, Ամենայն Հայոց Մայր Հայրենիքին, մեր սքանչելագարծ լեռնին, մեր մեակոյթին, մեր աւանդութեանց եւ վերջապէս մեր բոլոր սրբութիւններուն, որոնցմով միայն պայմանաւոր է մեր ազգային-ցեղային հաւաքական յարութիւնը - գոյութիւնը:

Քրիստոսի լուսավառ Յարութեան այս շնորհաբեր առաւօտին, Ամուր լուսասու Ս. Գրեգմանի սնարին, մենք ծնադիր կ'աղօթենք, որպէսզի Աստուած այս հոգիով եւ այս գիտակցութեամբ շնորհազարդ Հայաստանեայց ժողովուրդին ու եկեղեցիին բոլոր զաւակները եւ մեզ բոլորս, իբրեւ անհատ քէ ազգային ամբողջականութիւն, ընծայէ որպէս քաջ եւ անմահանջ զինուորագրեալները իր երկնաւոր եւ առնուածային՝ եւ մեր երկրաւոր ու ազգային սուրբ քաղաւորութեան. Ամէն:

Զեզ եւ մեզ մեծ աւետիս, «Քրիստոս յարեաւ ի միտելոց»:

8 Մայիս 1983

